

Äratõmme Konjunktuur Nr. 6.

*R. RENNING*

**TEKSTIILTÖÖSTUSE  
ORIENTEERUMINE SISETURULE,  
SELLE PÕHJUSI JA TULEMUSI**

---

*Orientation of Textile Industry to Home Market*

---

1935. TALLINN.



Äratõmme Konjunktuur Nr. 6.

R. RENNING

# TEKSTIILTÖÖSTUSE

ORIENTEERUMINE SISETURULE,  
SELLE PÕHIJUSI JA TULEMUSI

---

*Orientation of Textile Industry to Home Market*



35113



A=15426

# TEKSTIILTÖÖSTUSE ORIENTEERUMINE SISETURULE, SELLE PÕHJUSI JA TULEMUSI.

ORIENTATION OF TEXTILE INDUSTRY TO HOME MARKET.

R. Renning.

## 1. Struktuurimuutused meie tekstiiltööstuses.

*Structural Changes in Domestic Textile Industry.*

Kuna olukorda tekstiilisaaduste turul sügavasti mõjutab majanduspoliitika, omab õige rahvamajandusliku kriteeriumi leidmine selle majanduspoliitika hindamisel eriti suure tähtsuse.

1931. a. oktoobris väliskaubanduses kehtimapanud litsentside süsteemi abil pidurdati ning üksvahe tegelikult pea täiesti lõpetati tekstiilisaaduste sissevedu. Kodumaa tekstiiltööstused kitsenduste tõttu välisurgudel olid sunnitud orienteeruma ümber siseturu varustamisele. Viimasel ajal — alates Inglise-Eesti kaubanduskokkuleppest 1934. a. — algas senise kaitsesüsteemi pehmendamine, kuid kodumaa tööstuse domineeriv asend siseturul püsib edasi.

Selle arengu hindamisel tuleb kõigepealt selgitada, millised olid tekstiiltööstuse kaitsepoliitika põhjused, et leida vastus küsimusele, kuivõrd on see poliitika täitnud oma ülesande.

Võitlus väliskaupade võistluse vastu algas juba enne majanduskriisi algust, mis näitab, et oleks ekslik käsitada kõiki kaitseabinõusid kriisiaja nähtusina.

Sügavam murrang maailma tekstiilkaubanduses algas juba sõjaajal. Enne rahuldusid koloniaalmaad tekstiilisaaduste sisseveoga tööstusmailt. Sõja-aastail algas neis

maades industrialiseerumine ning võttis hiljem järjest rohkem hoogu. Tekstiilkaubanduse läbikäigud vähenesid koloniaalmaade arvel. Sellele lisandus hiljem analoogiline protsess Euroopa agraarriiges, kus kriisi esimeste tunnuste ilmudes oldi mures oma tööturu ja väliskaubanduse bilansi pärast. Nii süvenes järkjärgult tagasimineku maailma tekstiilkaubanduses ning teravnes ühes sellega ka võitlus turgude pärast. Maad, mis varemalt olid maailma tekstiilturul juhtivad, pärast sõja perioodis olid sunnitud järjekindlalt vähendama oma eksporttoodangut, seda enam, et ühel ajal läbikäikude vähenemisega ilmus maailmaturule uus kardetav võistleja Jaapani näol, kelle puuvillariiete väljavedu ulatus 1933. a. 2090 mill. yardini, tõrjudes seega Inglise tema põliselt esikohalt välja (Inglise 1933. a. puuvillariiete väljavedu — 2031 mill. yardi).

Eesti tööstuse asend keset seda murrangut oli täiesti omapärane. Iseseisev Eesti sai Vene suurriigi pärandusena tekstiil suur-ettevõtteid, mis olid kohandatud suhteliselt väheste sortide massilisele tootmisele. Sel alusel võis tekstiiltööstus jätkata tegevust vaid eksportides oma kaupu, — ja esialgu turgude leidmine õnnestuski. Nii sattus Eesti tekstiilisaadusi eksportivate riikide rühma ja sellele rühmale ebasoodus murrang tekstiilkaubanduses pidi tabama ka teda.

See Eesti arengu omapärusus põhjustabki



artiklis „Tekstiiltoodete müük siseturul“ (Konjunktuur nr. 1, lhk. 41—44) on näidatud, kaeti 1932. a. oma toodanguga 92,6% siseturu tarvitusest, mis 87,8% kodumaa tööstuse üldtoodangust, kuna 1930. a. olid vastavad arvud 60,8 ja 44,3. Need andmed valgustavad sündinud murrangu ulatust, kuid jääb lahtiseks küsimus, kui võrd siseturu tarvidus on ka tegelikult rahuldatud ja kui võrd on ta sunnitud tõmbuma tagasi impordi tõkestamise tõttu, — s. o. millised on tööstuse rekonstruktsiooni tegelikud tulemused. Kuna see küsimus on määrava tähtsusega tööstuse kaitsepoliitika hindamisel, korraldas nende riide kirjutaja möödunud aasta sügisel sellekohase ankeedi. Muidugi ei saa see töö oma ulatuselt ja iseloomult pretendeerida probleemi täielikule valgustamisele; vaid selle ülesandeks oli — aidata kaasa õigeks orienteerumiseks selles küsimuses ning selgitada edasise uurimistöö lähtepunkte.

Ankeedi küsimustik oli järgmine:

1. Kas on Eestis võimalik siseturu varustamine ainult oma maa tekstiiltoodanguga?

2. Millised puudused oma maa toodangus takistavad selle ülesande täitmist ja kui võrd on need puudused kõrvaldatavad?

3. Kas oma maa tekstiiltoodangu kvaliteet viimaste aastate jooksul on paranenud?

4. Millisel määral on tarvilik tekstiilkaupade sissevedu?

Anketeeritud oli 85 isikut. Neist Tallinnas 32, provintsis 53. Kutsealalt kaupmehi 54, tööstureid 7, konfektsionääre ja rätsepaid 11, ühistegelasi 8, mitmet liiki eriteadlasi 5.

Anketeeritud isikud suhtusid küsimustesse enamikus objektiivselt ja valmisolevalt tutvustasid mind oma rohkete tähelepanekutega tekstiilkaupade turustamise alal. Sellejuures ilmnis kõigepealt oluline vahe olukorras linna ja maa tekstiiltootajate vahel. Maaturu tarvidus kaetakse kodumaa toodanguga täiel määral ja importkauba nõudmine seal peagu puudub, linnaturg seevastu vajab teatud määral impordi tarvitaja suurema nõudlikkuse tõttu nimelt nende sortide impordi, mida oma vabrikud ei valmista.

Kaubarühmade järgi kujunesid seisukohavõttud järgmiselt:

I. Puuvillane riie. Siseturu tar-

viduse täieliku rahuldamise võimalus kodumaa toodanguga leidis üksmeelset tunnustamist. Pleegitamata kui ka pleegitatud riide kohta ei märgitud mingisuguseid olulisi puudusi. Korduvalt esineti väitega, et need riided ei jää kvaliteedilt maha vastavatest väliskaupadest. Mõnikord nõuti suuremat assortimenti pleegitatud riide alal.

Trükkriide suhtes kerkisid riide kvaliteedi küsimuse kõrval ka muustrite kvaliteedi ja arvu kui ka värvide kindluse küsimused. Üldiselt ei märgitud olulist vahet kodumaa- ja importhiide vahel. Praegune assortiment rahuldab maaturgu küllaldaselt, kuid mõnes kohas tuli ette ka rahulolematuse avaldusi muustrite valiku suhtes. Nähtavasti ei arvestata veel küllaldaselt kohaliku tarvitaja maitset. See ülesanne pole ka kerge, kuna — ühe kogenud riidekaupmehe sõnade järgi igal maakonnal on oma nõudmisi. Linnaturg vajab kindlasti suuremat muustrite arvu, kuna importkaupade ülekaalu ajajärgul linnaturvitaja oli harjunud väga mitmekesisust muustrite valikuga. Valiku mitmekesisus kergendas ka võistlust riidekaupmeeste vahel.

Suurema puudusena märgiti, et lasteriide valmistamiseks on olemas liiga vähe värvilt ja muustrilt kohast kaupa.

Olulisemaks asjaoluks võib lugeda seda, et kõik anketeeritud, mõne üksiku erandiga, tunnustasid nii riide kvaliteedi ja assortimendi kui ka värvikindluse paranemist viimaste aastate jooksul. Sellest võib järeldada, et vabrikud pühendasid tarvilikku tähelepanu tootmise tehnilisele täiendamisele.

Kuna kodumaa puuvillatööstus püüab rahuldada siseturu mitmekesisuseid nõudeid, suhtusid anketeeritud puuvillariide impordi tarvilikkuse küsimusse väga tagasihoidlikult. Mõned pealinna kaupmehed asusid impordipooldaval seisukohal, kuid motiiviks ei olnud neil importkauba nõudmine meie turul, vaid võistlusmomendi tugevdamine. Selle kõrval avaldati aga kahtlust, kas kaubanduslikus kokkuleppes Ingliseaga lubatud puuvillariide kontingendid leiavad küllalt kasutamist. Kokkuvõttes tuleb tunnustada, et puuvillariide impordipiiratud koguses on vajalik, eriti nimelt nende sortide

import, mida kohalikud vabrikud ei valmista. Enamikus hinnati vajalikkude importi mitte rohkem kui 10%-le turutarvidusest; ainult üks anketeerituist (riidekaupmees) suurendas seda normi 25%-ni.

Hindade küsimus jäi ankeedist välja, kuid leidis siiski käsitamist üldises seoses. Riidekaupmeeste hulgas valitseb kindel veendumus, et riidehinnad on liiga kõrged. Peapõhjuseks loetakse kõrgeid administratsioonikulusid, kuna aga tootmiskulude tõus assortimendi suurenemise ja iga üksiku sordi koguse vähenemise tõttu, mis avaldab mõju eriti trükkriide hinnale, jääb tähele panemata.

II. Villane riie. Rahva laiimate kihtide villase riide tarvidus on täiesti kaetav oma maa toodanguga. Massikaup peab olema odav, kuid ilus ja kodumaa vabrikud on püüdnud kohanedada sellega.

Teatud määral on rahuldamata linnaturg, kus nõudmised kõrgemad. Kodumaariide puuduseks on — rohkearvuliste avalduste järele — ülikonnariide kerge kortsuvus, mille tõttu ülikonnad kaotavad kiiresti ilme ning fassongi. Tavaliselt seletati seda tooraine madala kvaliteediga ja puuduliku ettevalmistamisega. Märgiti ka puudulikkude kvaliteedi stabiilsust: sama margi riide kvaliteet ei ole iga tellimise juures ühtlane. Mustrite valikuga ollakse rahul. Leiti ainult, et naiste ülikonnariide mustrid ei ole küllalt mitmekesised ja mõnel üksikul juhul toodi ette, et värv pole igakord rahuldav. Puudub valge villariie ja tekid.

Mõnel juhul leiti, et hinnad on kallid, kuid enamikus konstateeriti võistlusõhkkonna olemasolu kalevivabrikute vahel, millel on oluline mõju turuhindadele.

Kaugelt enamik anketeerituist tõendas, et villase riide kvaliteet on viimaste aastate jooksul paranenud.

Turu iseloomustamiseks tuleb märkida, et villariie hinnaga üle 10 kr. meetrilt ostetakse väga vähe. Ülikonnariide alal läheb  $\frac{3}{4}$  kaubast valmisriide kauplustesse, mis tarvitavad oma toodete jaoks materjali hinnaga 5—8 kr. meetrilt.

Villariide impordi vajadus on väga piiratud ning ei ületa anketeeritute enamiku arvamise kohaselt 5% turutarvidusest. On

võimalik meeste ja naiste ülikonnariide kõrgemate sortide sissevedu pea eranditult linnaturu jaoks. Huvi villariide impordi vastu on üldiselt väike.

III. Kunstsiidriie. Üheks iseloomustavamaks nähtuseks maailma tekstiiltootuse viimaste aastate arengus on kunstsiidi levimine, mis sünnib mitte ainult loomuliku siidi, vaid ka teiste tekstiili liikide arvel. Anketeeritute arvamisest Eesti kunstsiidi toodangu kohta on vastukäivad. Mõned on üldiselt rahul olukorraga sel alal, kuna teised asuvad arvustaval seisukohal ning leiavad, et Eesti kunstsiid on oma kvaliteedilt väliskaubast tunduvalt nõrgem. Huvitav on märkida, et provintsis on rahulolematum suurem kui Tallinnas. Peapuudusena nimetati: kvaliteedi stabiilsuse puudumine, praakkauba suur protsent; riie kortsus kergesti ja niiskuse ning auru mõjul laguneb ja kaotab värvi. Sellele lisandus veel asjaolu, et tarvitaja, eriti provintsis, ei olnud teadlik selle riide erilistest omadustest ega osanud seda õieti käsitada. Üldse oli provintsis kõigjal kuulda, et reklamatsioone on rohkesti.

Kokkuvõttes tuleb nõustuda ühe eriteadlase arvamisega, et see tootmisala on Eestis veel algastmel ja vajab tehnilise taseme tõusu. Siiski tunnustati ka anketeeritute poolt, et selgi alal paranes viimasel ajal toodete kvaliteet ning et teiselt poolt väheneb ka tarvitaja kogenematus kunstsiidriide kasutamisel.

Tunduva võistluse tõttu kunstsiidi valmistavate vabrikute vahel tundub põhjendatuna oletus, et tootmise tehnilise taseme tõus ei jää tulemata ning, et olukord sel alal muutub varsti rahuldavaks. Igal juhtumil pole kunstsiidriide impordi küsimus akuutne; ükski anketeerituist ei pidanud vajalikuks selle küsimuse esiletõstmist.

IV. Loomulikust siidist riie. Selle peamiselt linnaturule mineva riide tootmine kodumaal algas alles viimastel aastatel. Üldiselt tunnustati kodumaa toodete kvaliteet rahuldavaks; kriitilised märkused käisid peamiselt värvikindluse kohta. Tuleb aga pidada meeles, et kodumaa siidriie erineb töötlemisviisilt väliskaubast. Välismaa vabrikutes kasutatakse tavaliselt erilisi keemilisi preparaate, mis suurendavad riide kaa-

lu, fassongi kindlust ning teevad ta väliselt efektsmaks, kuid vähendavad seevastu riide vastupidavust. Eesti siidriiet sel teel ei apre- teerita ning on vastupidavam, kuid kergemini kortsuv ning jääb välisilmelt importkaubast maha.

Loomuliku siidriide nõudmine on meie turul piiratud ning võidakse suurel määral rahuldada kodumaa toodanguga.

Linase riide tarvidus kaeti meil ka varemalt omatoodanguga, mille tõttu ei saanud olukorra uurimine sel alal kuuluda käes- oleva ankeedi ülesannete hulka.

**3. Kokkuvõte.** Kokkuvõttes võiks püsti-  
*Summary.* tada järgmised teesid:

1. Enesevarustuse põhimõtte läbiviimine meie tekstiilturul osutus üldjoontes prakti- liseks teostatavaks. Importkauba tar- vidus ilma, et selle tõttu oluliselt alaneks tarvituse tase, piirdub anketeeri- tute arvamiste kohaselt 5—8% meie tekstiilturu mahust. Tarvi- taja on kodumaa kaubaga harjunud ja suu-

relt osalt vabanenud oma endistest eelarva- mustest. Ühe anketeeritud riidekaupmehe väljenduse järgi „tarvitaja unustas välis- kauba ja pole tarvis talle seda tuletada meele“.

2. Kuigi seda saavutust tuleks pidada suureks, ei tohi seda hinnata üle. Kodumaa- kauba seisukoha kindlustamiseks meie turul on vajalik eelpool märgitud puuduste kõrval- damine.

3. Tuleb erilisel uurida ja lahendada hindade probleem, mille õige lahendus — eriti omakulude vähendamine ja turus- tamise korraldus — on rahvamajanduslikult väga tähtis.

4. Tarvitaja nõudlikkus on meil kõrge ja meie tööstuse edaspidise arengu kindlusta- miseks on oluliselt tähtis tõsta tarvitaja usaldust kodumaa toodete vas- tu. Seepärast ei ole vist psühholoogiliselt õnnelikuks võtteks meie reklaamipraktikas asetleidev apelleerimine tarvitaja isamaalis- tele tunnetele, otstarbekohasem oleks rõhu- tada enam kodumaa tööstuse edusamme.

Exhib. Univ. Tart.

A-15426

h